

Anmälan konstitutionsutskottet

Detta är en anmälan som skrivs med tungt hjärta. Frågetecken har väckts med anledning av socialtjänstministerns tjänsteutövning i lagärenden som rör våldsutsatta barn samt att detta kan ha bidragit till tidsutdräkt i regeringens beredning av dessa.

För att underlätta konstitutionsutskottets granskning ges bakgrund.

1. Socialtjänstministerns intervju i Aftonbladet 6 april 2023

Den 6 april publicerade Aftonbladet en artikel med en intervju med socialtjänstministern, med rubriken *Lagändringar på gång efter Tintins död: "Paradigmskifte"*. Artikel inleds med följande:

"På onsdagen kom åtalet mot pappan som misstänks ha dödat 8-åriga Tintin.

Flera lagändringar är på gång efter hans död, enligt socialtjänstministern:

– Barnets bästa ska alltid sättas främst. Föräldrarnas rätt till barnet får aldrig gå före barnets bästa, säger Camilla Waltersson Grönvall."

I artikeln säger ministern även följande:

"– En proposition läggs på riksdagens bord inom en snar framtid i den väldigt viktiga frågan om att begränsa och förändra umgängesrätten kopplad till skyddat boende. Enligt förslaget ska barnets umgänge med en våldsam vårdnadshavare kunna begränsas, och barnets vistelseort kunna hemlighållas, under barnets tid i skyddat boende."

Artikeln fortsätter:

"Socialtjänstministern säger också att ett 'starkt paradigmskifte' är på gång genom en proposition som ska läggas på riksdagens bord i slutet av året:

– Vi skriver in barnen som egna rättighetsbärare i svensk lagstiftning. Barnets bästa kommer att gå före föräldrarnas rätt till sina barn. Det vill säga barn har alltid rätt till sina föräldrar, men det är inte alltid så att föräldrar har rätt till barnen, säger Waltersson Grönvall."

2. Skriftlig fråga till socialtjänstministern med anledning av intervjun i Aftonbladet

Med anledning av detta ställde vi en skriftlig fråga 2022/23:559 till socialtjänstminister Waltersson Grönvall. I frågan citerades artikeln och vi skrev bland annat:

"Ministerns engagemang för dessa frågor är oerhört viktigt och helt nödvändigt för att en förändring ska kunna äga rum. Vi socialdemokrater välkomnar detta och vill bidra konstruktivt i riksdagsbehandlingen för att åstadkomma målet att inget barn ska behöva ha umgänge där risk för våld föreligger.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte utredningen Ett stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende, och utredaren var riksdagsledamot Fredrik Lundh Sammeli, socialdemokrat och nuvarande vice ordförande för riksdagens socialutskott.

Vi välkomnar därför naturligtvis att den nya regeringen lägger fram en proposition till följd av detta. Utifrån att vi tillsatte denna utredning, med syfte att stärka barnrättsperspektivet för

barn som bor i skyddat boende med sin mamma, så tycker vi självklart att detta är mycket viktigt.

Utifrån medierapporteringen har det dock inte framkommit att pojken i Luleå och hans mamma bodde i skyddat boende, och således skulle den föreslagna lagändringen inte ha bäring på just den situationen och därför inte heller ha hjälpt pojken i Luleå och alla andra barn som är i samma situation, det vill säga samhället tvingar dem till umgänge med pappor där risk för våld föreligger.

Frågan uppkommer därför på vilket sätt den lagändringen är en följd av det som hände pojken i Luleå eftersom det framstår som att det krävs helt andra lagändringar för att det inte ska tillåtas upprepas.

Socialtjänstministern talar i artikeln också om en proposition som kommer att innebära ett starkt paradigmskifte, och utifrån artikeln får det förstås att det handlar om de frågor som rör den situation som rådde för pojken i Luleå, det vill säga att barn tvingas till umgänge där risk för våld föreligger. Socialtjänstministern meddelar att denna proposition ska läggas på riksdagens bord i slutet av året, men det framgår inte vilken lagstiftningsprocess det handlar om.

Det pågår för tillfället flera viktiga politiska processer för att stödja och hjälpa de barn och mammor som är utsatta för mäns våld. Det handlar bland annat om Tryggare hem för barn, Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende och En uppväxt fri från våld.

Det rör sig om barn i olika situationer men som ofta har det gemensamt att de och deras mammor är utsatta för våld av en man som samhället säger att barnen ändå måste träffa och sova över hos."

Själva frågan som ställdes till ministern löd: "Vilka lagstiftningsåtgärder avser statsrådet i nämnd artikel, och vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att åstadkomma det i artikeln nämnda paradigmskiftet, för att barn inte ska behöva ha umgänge där risk för våld föreligger?"

Svaret vi fick innehöll kortare redogörelser för olika processer som då pågick i regeringskansliet, men inget svar på själva frågan som ställts. Vi valde dock då att inte KU-anmäla henne för missvisande uttalande, utan hoppades att ministern höll sig informerad om processerna hon nämnt.

3. Justitieministerns besked i civilutskottet 14 december 2023

I november 2023 tog vi socialdemokrater initiativ till att justitieminister Gunnar Strömmer (M) skulle kallas till civilutskottet för att redogöra för arbetet med Tryggare hem för barn. Bakgrunden till beslutet att kalla ministern finns i skriftlig fråga 2023/24:470. En av frågorna vi ville ha svar på var om regeringens tidsplan för Tryggare hem för barn och när förslag skulle presenteras för oss partier och för riksdagen. Också detta beskrivs i fråga 2023/24:470.

Justitieministern besökte utskottet 14 december 2023 och sa då att ambitionen var att en lagrådsremiss skulle presenteras före sommaren och att proposition sedan skulle komma i september. Justitieministern var tydlig med att arbetet med lagrådsremissen under våren skulle ske i nära kontakt med oss i riksdagens civilutskott.

4. Socialtjänstministerns besked i DN 5 januari 2024

Den 5 januari svarade socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M) i Dagens Nyheter, på frågan om tidsplan kring Tryggare hem för barn och sa då att det inte finns någon tidsram. Intervjun var med anledning av ettårsdagen av mordet på Tintin i Luleå. DN:s rubrik löd: Regeringen saknar tidsplan för att stoppa tvångsumgänge. Utdrag ur intervjun:

"När är en lag för att stoppa tvångsumgänge på plats?"

– Frågor som berör umgänge bereds i utredningen "tryggare hem för barn". Där görs olika övervägningar just nu i Regeringskansliet.

Så det finns ingen tidsplan?

– Det finns ingen tidsram.

Tintins mamma Sanam Garahee efterfrågar en tidsplan.

– Det här är ett arbete som genomsyrar flera olika departement. Att förstärka barnrättsperspektivet är vägledande för den här regeringen."

5. Skriftlig fråga till justitieministern med anledning av socialtjänstministerns besked i DN

Med anledning av socialtjänstministerns besked ställde vi den 8 januari 2024 ännu en fråga till justitieministern (ovan nämnda fråga 2023/24:470) som löd: *"Stämmer de besked som justitieministern gav i civilutskottet i december om att det finns en tidsplan och att lagrådsremiss planeras före sommaren 2024 och proposition till september 2024?"*

I hans svar 17 januari 2024 framgår:

"I betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) finns bland annat förslag på lagändringar för att stärka skyddet för barn när det uppkommer en fråga om barnet ska ha umgänge med en förälder som utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning. Betänkandet har remitterats.

I den propositionsförteckning som i går överlämnades till riksdagen framgår att en proposition i frågan planeras till september. Innan dess ska en lagrådsremiss beslutas. Svaret på Laila Naraghis fråga är alltså ja, beskedet jag lämnade i december 2023 stämmer."

Den information socialtjänstministern lämnat till DN stämde således inte.

6. Budgetpropositionen 2024

Socialtjänstministern har i intervjuer återkommande talat om att regeringen vill åstadkomma ett "paradigmskifte" för våldsutsatta barn. I media, samt i svar till ledamöter (jmf fråga 2022/23:559 ovan), har hon framställt det som att regeringen avser alla barn som utsätts för våld av sina föräldrar. I budgetpropositionen framträder dock en helt annan bild där detta paradigmskifte enbart handlar om tvångsomhändertagna barn. Detta är naturligtvis mycket viktigt, men det som framträder i budgeten rimmar illa med regeringens utsagor – samt med de behov som *alla* våldsutsatta barn har.

I utgiftsområde 9, avsnitt 6, nämns paradigmskifte på ett ställe, under rubriken *"Fortsättning på lex lilla hjärtat och ny LVU"*. Där står (vår understrykning): *"Regeringens ambition är att*

åstadkomma ett paradigmskifte för att barnets rättigheter ska få bättre genomslag i tvångsvårdslagstiftningen för barn och unga. I detta syfte föreslår regeringen att anslaget 1:11 Rättsliga biträden m.m. inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet och utgiftsområde 9 anslaget 4:7 tillförs medel.”

På sidan 193 (avsnitt 7), står sedan:

”Tryggheten och säkerheten för placerade barn ska säkerställas och alla barn i behov av placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, ska få det. Det som där bedöms vara barnets bästa ska alltid väga tyngre än föräldrarnas vilja. Barnets ställning som egen rättighetsbärare ska förstärkas i LVU. Det är en del av det paradigmskifte som behövs i svensk lagstiftning (se avsnitt 6 och utg.omr. 4).”

Paradigmskiftet gäller således barn som är tvångsomhändertagna och som har rätt till biträde i domstol. Den rättigheten föreligger inte för barn i det som till vardags kallas ”vårdnadstvister”, d.v.s. de domstolstvister som gäller barns vårdnad, boende och umgänge. Det gäller således inte de väldigt många barn som genom den familjerättsliga lagstiftningen tvingas att träffa sina förövare, som pojken Tintin i Luleå tvingades träffa sin förövare som sedermera också mördade honom under ett umgänge.

7. Övrig information

Enligt uppgifter som nått oss har det också framkommit att socialtjänstministern, i bland annat Almedalen 2023, tycks ha blandat samman olika frågor/lagstiftningsärenden (som Lex Lilla hjärtat, Lex Tintin) och behov, som är aktuella för olika grupper av våldsutsatta barn (jämför skriftlig fråga 2022/23:559 samt budgetpropositionen 2024).

* * *

Bilden som framträder är att socialtjänstministern inte verkar ha kännedom om dagens familjerättsliga lagstiftning, inte heller i relation till rådande skyddslagstiftning för våldsutsatta barn, och hur brister i dagens familjerättsliga lagstiftning drabbar våldsutsatta barn som tvingas till umgänge med sina förövare. Och vilka konsekvenser det kan få för dessa barn, ifråga om våld, övergrepp och mord.

Därutöver väcks misstankar om brister i samordningen på regeringskansliet samt att ministrarnas agerande och bortprioritering av information om dessa frågor/den familjerättsliga lagstiftningen har bidragit till att beredningsprocessen för att förändra densamma, drar ut på tiden. Det är inte bra. Varken för våldsutsatta barn eller rent konstitutionellt.

Vi vill understryka att vi inte ifrågasätter statsrådets starka engagemang för barn. Men engagemang allena förändrar ingen lagstiftning – kunskap, insikt och förståelse för bristerna i dagens lagstiftning krävs för att kunna råda bot på dem. Och hur stort ett engagemang än är, så måste regeringsmedlemmarnas tjänsteutövning vara korrekt, det gäller också Camilla Waltersson Grönvall. Det är besvärande att hon vid upprepade tillfällen lämnat missvisande/felaktig information och inte har hållit sig uppdaterad kring brådskande och angelägna frågor för väldigt många våldsutsatta barn i Sverige, barn som liksom Tintin i Luleå tvingas träffa sina förövare på grund av den familjerättsliga lagstiftningen. Detta händer varje dag runt om i Sverige.

Givet statsrådets ansvarsområde "Barnets rättigheter", hennes egna utsagor samt regeringskansliets beredningsrutiner, inklusive gemensambereidningen, är det rimligt att utgå från att hon och Socialdepartementet är delaktiga i analys och beredning av utredningen Tryggare hem för barn. Det har varit svårt för riksdag, civilsamhälle, media och allmänhet att få information från regeringen om hur arbetet med denna produkt går. Beredningen har uppfattats dra ut på tiden.

Det var alltså först strax före jul 2023 som vi, efter att till slut ha kallat justitieministern till civilutskottet, fick besked om tidsplanen för lagrådsremiss och proposition. Men detta då enbart för att få det omkullkastat av socialtjänstministerns besked i januari 2024, men som då justitieministern – i svar på fråga – sa emot, i enlighet med redogörelsen ovan.

Vi hoppas att socialtjänstministerns ageranden 2023 och fram till januari 2024, inte ska fortsätta upprepa sig. Vi litar på justitieministerns uttalanden om tidsplan och beredning för Tryggare hem för barn och att denna process ska innehålla den utlovade dialogen med oss partier i civilutskottet.

Men givet att två av riksdagens huvudsakliga uppgifter är att stifta lagar och granska regeringen är det vår bedömning att det är vår skyldighet att uppmärksamma konstitutionsutskottet på ovan omständigheter för att be er granska socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvalls tjänsteutövning.

Det är angeläget att de brister som framträtt hanteras och åtgärdas för att undvika fortsatt tidsutdräkt i angelägna lagstiftningsprocesser, särskilt sådana som rör våldsutsatta barn. För ett barn kan tre veckor, tre månader, ett halvår eller ett år vara långa evigheter. När de dessutom fylls av våld, övergrepp och hot är de mardrömslika. Det råder stor enighet bland riksdagens partier att den familjerättsliga lagstiftningen måste förändras för att skydda våldsutsatta barn, och det är då olyckligt om regeringens beredning drar ut på tiden på grund av brister i socialtjänstministerns tjänsteutövning och socialdepartementets hantering.

Självklart är det angeläget att regeringens beredningsprocess är noggrann och följer alla rutiner. Vi är naturligtvis medvetna om att lagstiftning tar tid. Men onödig tidsutdräkt – för att en minister brister i sin tjänsteutövning – är i frågor som rör våldsutsatta barn, oacceptabelt.

Med anledning av ovanstående, särskilt i ljuset av ministerns egna uttalanden samt justitieministerns, vill vi be konstitutionsutskottet granska socialtjänstministerns tjänsteutövning ifråga om Tryggare hem för barn och Lex Tintin.

Laila Naraghi
Riksdagsledamot (S)
Civilutskottet